

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΟΥ Μ' ΑΡΕΣΕΙ

ΣΤΕΛΛΑΚΗ Π.

14^ο Ενιαίο Λύκειο Περιστερίου, Β/θμια Δ/νση Γ' Αθήνας
e-mail: argoum@hol.gr

ΕΚΤΕΝΗΣ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σχολείο ως μικρογραφία της ευρύτερης κοινωνίας, είναι χώρος όχι μόνο εκπαίδευσης αλλά και αγωγής. Είναι φορέας γνώσης και κοινωνικοποίησης και ως εκπαιδευτική κοινότητα χαρακτηρίζεται από συγκεκριμένες σχέσεις και λειτουργίες. Σύμφωνα με τους στόχους της Ατζέντα 21 για την αειφορική ανάπτυξη, απαιτείται η προώθηση της κοινωνικής συμμετοχής στη διαχείριση του περιβάλλοντος σε τοπικό επίπεδο.

«Το σχολείο που μ' αρέσει» είναι ένα πρόγραμμα Π.Ε. που στοχεύει στην ενεργοποίηση της σχολικής κοινότητας για την αναβάθμιση του σχολικού περιβάλλοντος. Η πραγματικότητα που επικρατεί στα σχολεία με όλη την εκπαιδευτική διαδικασία, τις συνθήκες λειτουργίας και την εικόνα εγκατάλειψης και καταστροφής πολλές φορές, οδήγησε στην δημιουργία ενός Δικτύου Π.Ε με το θέμα αυτό, τον συντονισμό του οποίου έχουν οι Διευθύνσεις Γ' Αθήνας και Δυτικής Αττικής.

Το όραμα του σύγχρονου σχολείου αποτελεί επιτακτική ανάγκη όλων των εμπλεκόμενων στη σχολική κοινότητα (μαθητών, εκπαιδευτικών, γονέων), ώστε να μην θεωρείται αναγκαστική και βίαιη η παραμονή των μελών της σε απρόσωπα, δυσλειτουργικά και κακοποιημένα σχολεία. Το ενδιαφέρον που εκφράστηκε με την συμμετοχή των σχολείων σ' αυτό το Δίκτυο, αποδεικνύει την αναγκαιότητα έστω και μικρών παρεμβάσεων, ώστε άνεμος ανανέωσης να πνέει πλέον στα σχολεία.

«Το σχολείο που μ' αρέσει», ως πρόγραμμα Π.Ε υλοποιήθηκε κατά την σχολική χρονιά 2004-2005 από τους μαθητές του 14^{ου} Ε. Λ. Περιστερίου και χρηματοδοτήθηκε από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Προβάλλει ως όραμα το συνεργατικό σχολείο και στοχεύει στην αναβάθμιση του σχολικού περιβάλλοντος μέσα από ενεργοποίηση της σχολικής κοινότητας..

STELLAKI P.

14th Senior High School Peristeri, Attica
e-mail: argoum@hol.gr

ABSTRACT

A school, as a part of society, is a place not just of training or education but also of cultivation of the mind. It is an instrument of knowledge and socialization and in terms of an education community, it is characterized by certain relations and functions. According to the targets of Agenda 21 for ----- development, the promotion of social participation in the management of the environment is required, even at local community level.

“The school I like” is an environmental education project that aims at activating the whole school community for the improvement of the environment. The grim reality in certain schools has led us to establish a network of Environmental Education on this topic, under the aegis of the 3rd directory of 2ry education of Athens and this of West Attika.

Our vision of a better, modern school is an acute need for all the involved members of the school community (teachers, students and parents.) Our main aim is for our students not to be forced to attend impersonal, dilapidated and dysfunctional schools. The interest, which was expressed by the active and voluntary participation in this network proves the need even of minor measures that can

improve the environment we live in. We are now sure that the wind of renovation and change is now blowing in some schools in our area.

The environmental project “The school I like,” was carried out by the students of the 14th Peristeri Senior High School, during the school year 2004 – 2005, and was funded by the Aegean University. Its vision is a cooperative school, and it aims at the improvement of the environment through the active participation of the school community.

Λέξεις κλειδιά: συνεργατικό, βιώσιμο σχολείο, αναβάθμιση σχολικού περιβάλλοντος συμμετοχικές διαδικασίες, ενεργοποίηση κοινότητας, διαχείριση περιβάλλοντος, περιβαλλοντική ψυχολογία

1. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ

Η Π.Ε εκπαίδευση με την έμφαση που δίνει στην εξέταση προβλημάτων αφενός και στην προσπάθειά της να ικανοποιήσει το παιδαγωγικό αίτημα για σύνδεση του σχολείου με την κοινωνία αφετέρου, οδηγεί στην ενασχόληση με τα προβλήματα της κοινότητας (UNESCO 1977)¹

Η Περιβαλλοντική Ψυχολογία δέχεται ότι σωστά σχεδιασμένα λειτουργικά, αισθητικά όμορφα σχολικά περιβάλλοντα δημιουργούν θετικά συναισθήματα σε μαθητές και εκπαιδευτικούς, βοηθούν στην καλή λειτουργία της εκπαιδευτικής διαδικασίας, καλλιεργούν την αισθητική των μαθητών, οδηγούν σε θετικές συμπεριφορές, αυξάνουν την κοινωνική αλληλεπίδραση, μειώνουν την επιθετικότητα και τις βίαιες συμπεριφορές.

Η επιλογή λοιπόν του προγράμματος «Το σχολείο που μ’ αρέσει», από τους μαθητές του 14^{ου} Ε. Λ. Περιστερίου αποφασίστηκε ως το σημαντικότερο από άλλα περιβαλλοντικά θέματα.

Εξέφρασαν την επιθυμία για το θέμα αυτό, γιατί βιώνουν την πραγματικότητα του «σχολείου», συνδέεται με τον τρόπο ζωής, και επιδρά στο συναισθηματικό τους κόσμο. Ως χώρος καθημερινής και πολύωρης παρουσίας για την εκπαίδευση αλλά και την αγωγή, επιδρά στη διαμόρφωση της προσωπικότητας και του ήθους του μαθητή για την ταυτότητα χώρου και εκφράζει την άποψη της πολιτείας για την εκπαίδευση, τους πολίτες και τη διαχείριση του περιβάλλοντος.

Κατανοούν την ανάγκη αναβάθμισης του σχολικού περιβάλλοντος με την ενεργοποίηση της σχολικής κοινότητας για ένα σχολείο ζωντανό, χαρούμενο και καλαισθητό, με περισσότερο χρώμα και ζωή, που θα το αγαπούν, θα το φροντίζουν και θα το χαίρονται.

Οι παρεμβάσεις και συνεργασίες με φορείς, ώστε να υλοποιηθούν διάφοροι σχεδιασμοί αποτελούν το σημαντικότερο κριτήριο της υλοποίησης του προγράμματος και η διάχυση των αποτελεσμάτων στην τοπική κοινωνία εκτιμάται ότι θα συμβάλλει θετικά και θα την ευαισθητοποιήσει.

Οι μαθητές φαίνεται να έχουν συνειδητοποιήσει ότι το σχολείο επηρεάζει την αντίληψη για τον εαυτό τους και το «γκρίζο» «χρωματίζει» τον τρόπο ζωής τους, γι αυτό φαίνονται έτοιμοι όχι μόνο να οραματισθούν αλλά και να διεκδικήσουν ενεργά ένα «βιώσιμο» σχολείο.

2. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Οι στόχοι του προγράμματος «Το σχολείο που μ’ αρέσει» είναι γνωστικοί, συναισθηματικοί και ψυχοκινητικοί:

Να ορίσουν οι μαθητές **το περιβάλλον** του σχολείου: ως δομή, λειτουργίες και σχέσεις, .

Α Να αναδειχθεί η ανάγκη να είναι το σχολείο περιβάλλον ανθρώπινο, φιλικό και

¹ Περιβαλλοντική Εκπαίδευση(Γεωργόπουλος-Τσαλίκη - GUTENBERG),σελ.35, κεφ. Φιλοσοφικό πλαίσιο

λειτουργικό.

- Α Να γνωρίσουν οι μαθητές βασικές έννοιες που αφορούν τη φύση, τη ζωή των φυτών, το κλίμα και το έδαφος
- Α Να καλλιεργηθούν δεξιότητες των μαθητών ώστε με παρεμβάσεις και πρωτοβουλίες να αλλάξουν το στείρο τοπίο του σχολείου.
- Α Να μάθουν πώς να φτιάχνουν έγγραφα, ερωτηματολόγια.
- Α Να συμμετέχουν ενεργά και να αναπτύξουν συνεργασίες με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς
- Α Να οργανώνουν εκδηλώσεις, εκθέσεις, δραστηριότητες με τις οποίες θα προάγεται η ποιότητα ζωής της σχ. κοινότητας
- Α Να αποκτήσουν ταυτότητα χώρου, ώστε οι μαθητές ν' αλλάξουν το στείρο τοπίο του σχολείου
- Α Να μάθουν πρόθυμα και με ενδιαφέρον να εργάζονται και να φροντίζουν το σχολείο τους, ώστε ό,τι υπάρχει να διατηρείται και να ακμάζει.
- Α Να μπορούν να αναλάβουν κάποιες ευθύνες ή συγκεκριμένο έργο και να το φέρουν εις πέρας.
- Α Να καλλιεργηθούν οι επικοινωνιακές δεξιότητες των μαθητών
- Α Να αναπτυχθούν συνεργασίες και διάλογος
- Α Να προβάλουν δια μέσου δεδομένων και εμπειριών την εικόνα του σχολείου στην ευρύτερη κοινωνία
- Α Να αναπτύξουν αίσθημα ευθύνης για την εικόνα και την προβολή του σχολείου στην ευρύτερη κοινωνία
- Α Να εκφραστούν δημιουργικά αναπτύσσοντας εικαστικές, κατασκευαστικές και τεχνολογικές δεξιότητες
- Α Να καλλιεργηθεί η συλλογική και συμμετοχική στάση των μαθητών για την επίλυση των προβλημάτων.
- Α Να διαμορφώσουν αξίες ώστε να οδηγηθούν σε αλλαγή στάσεων με απώτερο σκοπό την εκδήλωση συγκεκριμένων συμπεριφορών.

Ο κυριότερος στόχος της υλοποίησης αυτού του προγράμματος είναι να υιοθετήσουν θετική στάση ζωής, ώστε να διαμορφώσουν περιβαλλοντικές και αισθητικές αξίες, συμμετέχοντας συνειδητά και με προσωπική ευθύνη στην προσπάθεια της σχ. κοινότητας να οδηγήσει το «όραμα» του σύγχρονου σχολείου σε πράξη.

3. ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ

«**Το σχολείο που μ' αρέσει**» αποτελεί ένα θέμα πολύ σημαντικό για τους μαθητές αφού είναι, όπως έχουμε τονίσει, το άμεσο περιβάλλον των μαθητών και προέκυψε με τη μέθοδο καταϊγισμού ιδεών. Αφού το επιλέξαμε άρχισε η διαδικασία «ανακάλυψη του θέματος». Στην πρώτη ενασχόληση με το θέμα τα παιδιά συζητούν ποια είναι η υπάρχουσα γνώση τους για το θέμα και καταγράφουν τα ερωτηματικά που γεννιούνται. Οι απαντήσεις σε αυτά τα ερωτηματικά δίνουν και τις πρώτες κατευθύνσεις για την παραπέρα ενασχόληση της ομάδας.

Εν τω μεταξύ έχουν ενημερωθεί ο εκπαιδευτικός σύλλογος και ο σύλλογος Γονέων και κηδεμόνων και έχει γίνει προσπάθεια συνεργασίας. Έχουν αρχίσει να σχηματίζονται οι υποομάδες με διάφορες αρμοδιότητες. Αφού ολοκληρώνεται η διερεύνηση του θέματος και βγαίνουν κάποια συμπεράσματα καθορίζονται οι στόχοι και οι ομάδες αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες, σχεδιάζουν δραστηριότητες, ενημερώνονται από ειδικούς, κάνουν μελέτη πεδίου. Η σύνθεση αυτού του υλικού οδηγεί στα πρώτα συμπεράσματα και στη διαμόρφωση προτάσεων. Όταν ολοκληρωθούν οι προτάσεις κοινοποιούνται στους αρμόδιους φορείς, στην εκπαιδευτική κοινότητα και την τοπική κοινωνία. Η συμμετοχή των μαθητών και η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη εμπλοκή τους στο πρόγραμμα καθώς και η ανάπτυξη των διαφόρων δεξιοτήτων τους είναι οι σημαντικότεροι συντελεστές για τον σχεδιασμό και την καλύτερη εφαρμογή του project.

Παράλληλα με αυτό τον σχεδιασμό χρησιμοποιούνται και άλλες παιδαγωγικές μέθοδοι και τεχνικές όπως είναι:

- η μέθοδος επίλυσης προβλήματος

- επισκόπηση απόψεων
- παιχνίδια προσομοίωσης
- Μελέτη πεδίου

Η χρήση όλων αυτών των μεθόδων ως εργαλεία εκπαίδευσης χρησιμοποιούνται στην περιβαλλοντική εκπαίδευση γιατί είναι «ολιστική», διδάσκει την αλληλεξάρτηση», προϋποθέτει «ενεργό συμμετοχή» και προσανατολίζεται προς τη «λύση προβλημάτων»

1. PROJECT

(επιλογή θέματος, σχέση με το περιβάλλον -θέση του προβλήματος-

σχηματισμός ομάδων: ολομέλεια - Κανόνες λειτουργίας

υποομάδες, -Κατανομή ρόλων

ενημέρωση σχολικής κοινότητας -Σύλλογος καθηγητών

-Δεκαπενταμελές

σύλλογος Γονέων

Καθορισμός των στόχων

Διαμόρφωση σχεδίου ενεργειών και δράσης.

Πηγές άντλησης πληροφοριών Ενημέρωση, Επισκέψεις, Βιβλιογραφία.

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ - ΣΥΝΘΕΣΗ –ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Προτάσεις - Δράση

Παρουσίαση του Προγράμματος – Αξιολόγηση (Διαμορφωτική –Ποιοτική)

2.Επιμέρους στρατηγικές:

3.Επίλυση προβλήματος

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Οι κυριότερες δραστηριότητες που οι μαθητές πραγματοποίησαν με συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς στόχους, όπως η παρατήρηση, η καταγραφή στοιχείων, η συνεργασία, η αξιολόγηση και η ανάπτυξη δεξιοτήτων ήταν: αφού έγινε η σύνθεση της ομάδας και χωρίστηκαν σε υποομάδες με συγκεκριμένες αρμοδιότητες δούλεψαν τις εξής:

1. «Το σχολείο μας όπως είναι σήμερα: Τι μας αρέσει και τι δεν μας αρέσει»
2. «Τι θέλουμε ν' αλλάξουμε στο χώρο του σχολείου και γιατί θέλουμε να τ' αλλάξουμε»
3. «Πώς φαντάζομαι το Σχολείο που μ' αρέσει. 10 Βήματα «σημειωτών» για ν' αλλάξω τον χώρο του Σχολείου»
4. Ερωτηματολόγια για τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς.
5. Σχολικός κήπος: Μαθαίνουμε για τα Μεσογειακά φυτά.
6. Σχεδιασμός παρεμβάσεων για να ζωντανέψει ο κήπος,
7. Συνεργασία με φορείς και επιστήμονες
8. Προτάσεις για τις αίθουσες, το χώρο υποδοχής και το αμφιθέατρο
9. Φωτογραφίζουμε πριν και μετά τις δραστηριότητες.
10. Επιστολές σε φορείς, συνέντευξη στον τοπικό τύπο.
11. Σφουγγομέτρηση για τις μέχρι τώρα παρεμβάσεις.
12. Προετοιμασία υλικού για την επίσκεψη στο ΚΠΕ
13. Γνωστοποιούμε τα αποτελέσματα των δράσεών μας

5. ΔΡΑΣΕΙΣ – ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

- Επίσκεψη σε φυτώριο -συζητούμε απορίες, παρατηρούμε, συνεργαζόμαστε.
- Επίσκεψη και συζήτηση με το δημοτικό συμβούλιο, όπου εκθέτουμε και συζητούμε το πρόγραμμά μας.
- Συμμετοχή και συνεργασία με τον ΑΣΔΑ για δενδροφύτευση.
- Επίσκεψη στο Περιβαλλοντικό πάρκο Ιλίου: μαζεύουμε ελιές(Δεκέμβρης),κλαδεύουμε τα δένδρα(Φλεβάρης)
- Διαγωνισμός παρέμβασης: «Δίνω ταυτότητα στο χώρο».
- Παρουσίαση μουσειοσκευών με θέμα: «Τότε και σήμερα» (σύγκριση καταστάσεων, δεδομένων τρόπου ζωής κλπ)

- «Υιοθετώ και προστατεύω γωνιές στον περίγυρο του σχολείου»
- Διοργάνωση εκδηλώσεων, προβολών, εκθέσεων, αφιερωμάτων.
- Συζητάμε με ανθρώπους της τέχνης και των γραμμάτων
- Οι θέσεις και οι δράσεις μας στον τοπικό τύπο.
- Έκθεση βιβλίου
- Επίσκεψη το Δεκέμβρη στο ΚΠΕ Υπάτης
- Εκπαιδευτικό τετραήμερο στο Ν. Φλώρινας: στο ΚΠΕ Φλώρινας, «Αρκτούρο», Κέντρο πληροφόρησης Πρεσπών και στο 3^ο Γυμνάσιο Φλώρινας.

6. ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Με ερωτηματολόγια έγινε αρχικά μια διερεύνηση για να δούμε ποιες είναι οι αντιλήψεις των εμπλεκομένων στη σχολική κοινότητα για την πραγματικότητα του σχολείου και στην συνέχεια τι και ποιες παρεμβάσεις προτείνουν. Από τις απαντήσεις προκύπτει η βαρύτητα του θέματος, και προκαλείται το ενδιαφέρον των παιδιών.

Μετά από κάθε δραστηριότητα αφού παρουσιαζόταν στην ολομέλεια γινόταν αξιολόγηση (Διαμορφωτική), τι μας προσέφερε, αν μας άρεσε, τι ανέδειξε. Οι μαθητές εξέφραζαν τις απόψεις τους κυρίως όμως τα συναισθήματά τους. Με αυτό τον τρόπο γίνεται ανατροφοδότηση της ομάδας και αναδεικνύεται το ενδιαφέρον των παιδιών.

Κατά την ολοκλήρωση του προγράμματος και με την παρουσίασή του διαπιστώνουμε την αποδοχή και τα αποτελέσματα που είχε. Με σφυγμομέτρηση και με την εξωτερική των συναισθημάτων των μαθητών γίνεται η τελική αξιολόγηση, όπου καταγράφεται η εμπειρία των μαθητών και γνωστοποιείται στην εκπαιδευτική κοινότητα και την τοπική κοινωνία.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Το σχολείο είναι χώρος όπου εκπαιδευτικοί και μαθητές καθημερινά παραμένουν και για πολλές ώρες. Ως χώρος κοινωνικοποίησης και αγωγής αρμόζει να είναι περιβάλλον που λειτουργεί θετικά και καλλιεργεί αξίες κυρίως στον νέο άνθρωπο, που διαμορφώνει στάσεις και συμπεριφορές. Η εικόνα που παρατηρείται στα σημερινά σχολεία είναι αποκαρδιωτική και εκφράζει την άποψη της πολιτείας για την εκπαίδευση. Το όραμα του σύγχρονου σχολείου είναι πεποίθηση της σχολικής κοινότητας, η οποία και σχεδιάζει βελτιώσεις, ώστε ν' αλλάξει το στείο τοπίο του σχολείου. Η ενεργοποίηση της σχολικής κοινότητας, αποβλέπει όχι μόνο στην λειτουργική και αισθητική αναβάθμιση αλλά και στην διαμόρφωση ήθους του σχολείου απέναντι στο περιβάλλον. Το σχολικό περιβάλλον επιδρά στην αντίληψη του μαθητή για τον εαυτό του και τον κόσμο που τον περιβάλλει. Μέσα από συμμετοχικές διαδικασίες, κριτική σκέψη και παρεμβάσεις μπορεί να ευαισθητοποιήσει τον μαθητή ώστε να διαμορφώσει θετική στάση και να αναλάβει ενεργητικό ρόλο στην επίλυση των προβλημάτων της σχ. Κοινότητας. Με απώτερο στόχο την ανάδειξη των μαθητών σε συνειδητοποιημένους ενεργούς πολίτες.

Το σχολικό τοπίο του 14^{ου} Ε. Λ. Περιστερίου σιγά-σιγά αλλάζει. Απαλά χρώματα έδιωξαν το γκριζό. Ο κήπος μας πρασίνισε, βάλαμε κίосκι και καθαρίσαμε το χώρο. Παγκάκια, κάδοι απορριμμάτων και ανακύκλωσης. Στο χώρο υποδοχής φυτά και, τραπεζάκια. Ταμπλό για τις ανακοινώσεις, κολλάζ και αφίσες στους τοίχους. Το αμφιθέατρο ανανεώθηκε, βάφτηκε και βάλαμε καινούριες κουρτίνες. Και αφού φτιάξαμε τον υλικό χώρο του σχολείου ασχοληθήκαμε και με τον πολιτιστικό: Εκδηλώσεις με συγγραφείς, ποιητές, ειδικούς επιστήμονες, έκθεση βιβλίου, αφιερώματα, μουσειοσκευές. Αναπτύξαμε συνεργασίες με πολλούς φορείς και άλλα σχολεία. Επισκεφθήκαμε ΚΠΕ, συμμετείχαμε σε ενημερωτικές συναντήσεις, συνέδρια, περιβαλλοντικές δραστηριότητες. Πολλά από αυτά τα δημοσιεύαμε στον τοπικό τύπο. Έγινε παρουσίαση της νέας πραγματικότητας του σχολείου στους γονείς, εκπαιδευτικούς, τοπική κοινωνία, φορείς με σχολική εκδήλωση.

Σίγουρα ένα όμορφο και προσεγμένο σχολείο δεν περνάει απαρατήρητο. Έχει παρουσία στην τοπική κοινωνία και αυτό αποδεικνύεται και από την προσέλευση των παιδιών στο συγκεκριμένο χώρο. Η ζήτηση και η αύξηση των μαθητών δείχνει τον αντίκτυπο που έχει.

Επίσης οι στάσεις που υιοθετούν τα μέλη της σχ. Κοινότητας επηρεάζουν τη γειτονιά. Και τις

ανθρώπινες σχέσεις με τους γύρω από το σχολείο και με τους μέσα στο σχολείο. Αφού οι προοπτικές είναι για ένα δημοκρατικό, συνεργατικό σχολείο, τότε όλοι θα μπορούν να έχουν και πρόσβαση και οφέλη από αυτό. Και αυτό εκτιμούμε ότι έχουμε και τώρα και στο μέλλον.

Εκπαιδευτικά πακέτα:

1. Η αυλή του σχολείου (υλικό από το αντίστοιχο Δίκτυο)
2. Το σχολείο που μ' αρέσει (ανέκδοτο παιδαγωγικό υλικό, Αιγάλεω, Δ. Δ. Ε. Γ' Αθήνας. Τσεμπερλίδου Μαριάννα-Μαργαρίτη Σπυριδούλα 2001)
3. Βιώσιμες πόλεις (ΕΠΕΑΕΚ)
4. Άλλα που υπάρχουν στη βιβλιοθήκη του σχολείου (Περιβαλλοντικά πακέτα)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (Ενδεικτικά)

1. Ας μοιραστούμε τη φύση με τα παιδιά (Joseph Cornell – Παρατηρητής)
2. Περιβαλλοντική Εκπαίδευση(Γεωργόπουλος-Τσαλίκη - GUTENBERG)
3. Το Πειραματικό σχολείο (ΟΡΕΛΙΕΝ ΦΑΜΠΡ - Επικαιρότητα)
4. Περιβάλλον και οικολογία στην Εκπαίδευση (Αθανασάκης, Κουσούρης - Δαρδανός)
5. Η μέθοδος PROJECT (Karl Frey- Παιδαγωγική και Εκπαίδευση 14)
6. Οικολογία και περιβάλλον (Τμήμα Περιβάλλοντος Αιγαίου)
7. Για την ΠΕ – ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ (Φλογαίτη, Σφήκας, Αθανασάκης κα)